

Tomáš Oberhuber

Faculty of Nuclear Sciences and Physical Engineering
Czech Technical University in Prague

Separace
kořenů

Metoda
bisekcí

Metody
vyšších řádů
přesnosti

Metoda regula
falsi

Newtonova
metoda

Globálně
konvergující
metody

Řešení
systémů
nelineárních
rovníc

Video na Youtube

Iterační metody pro nelineární rovnice

Separace
kořenů

Metoda
bisekcí

Metody
vyšších řádů
přesnosti

Metoda regula
falsi

Newtonova
metoda

Globálně
konvergující
metody

Řešení
systémů
nelineárních
rovníc

Bud' f reálná funkce jedné reálné proměnné. Budeme hledat řešení rovnice

$$f(x) = 0.$$

Řešení se skládá ze dvou kroků:

- separace kořenů
  - metody nekonvergují globálně, tj. pro libovolné x_0 , jako metody pro lineární soustavy – nejprve tedy musíme najít interval nebo intervaly, tak že obsahují vždy jen jeden kořen rovnice
- výpočet kořene se zadanou přesností

Kořen rovnice budeme značit jako α .

Separace kořenů

Metoda bisekcí

Metody vyšších řádů přesnosti

Metoda regula falsi

Newtonova metoda

Globálně konvergující metody

Řešení systémů nelineárních rovnic

- separaci kořenů dokážeme provést jen pro algebraické rovnice např. pomocí **Sturmových posloupností** – viz Wikipedie, Numerical Recipes.
- obecně to ale nejde a musíme mít nějaký předběžný odhad podle řešené úlohy
  - bez něj často nejsme schopní tyto rovnice řešit

To, že separaci lze provést a za jakých podmínek, říká následující věta:

Separace kořenů

Metoda bisekcí

Metody vyšších řádů přesnosti

Metoda regula falsi

Newtonova metoda

Globálně konvergující metody

Řešení systémů nelineárních rovnic

Theorem 1

Nechť f je reálná funkce jedné reálné proměnné, spojitá na intervalu $\langle a, b \rangle$ a nechť $f(a)f(b) < 0$. Potom rovnice $f(x) = 0$ má na (a, b) alespoň jeden kořen a pokud navíc $f'(x)$ na (a, b) nemění znaménko, pak je tento kořen jediný.

- budeme konstruovat posloupnost $\{x_k\}_{k=1}^{\infty}$, která bude konvergovat ke kořenu rovnice

Výpočet kořene - metoda bisekcí

Separace
kořenů

Metoda
bisekcí

Metody
vyšších řádů
přesnosti

Metoda regula
falsi

Newtonova
metoda

Globálně
konvergující
metody

Řešení
systémů
nelineárních
rovníc

- nejjednodušší metoda pro výpočet kořene
- je pomalá, ale poměrně dost robustní
- konstruujeme posloupnost krajních mezí intervalů $\langle l_k, r_k \rangle$, ve kterém se nachází kořen
- každý následující interval má poloviční délku toho předchozího

Výpočet kořene - metoda bisekcí

Separace
kořenů

Metoda
bisekcí

Metody
vyšších řádů
přesnosti

Metoda regula
falsi

Newtonova
metoda

Globálně
konvergující
metody

Řešení
systémů
nelineárních
rovníc

- volíme $l_0 = a$ a $r_0 = b$
- v každé iteraci pak počítáme

$$x_k = \frac{l_k + r_k}{2},$$

$$l_{k+1} := \begin{cases} x_k & \text{pokud } \text{sign } f(x_k) = \text{sign } f(l_k), \\ l_k & \text{jinak} \end{cases}$$

$$r_{k+1} := \begin{cases} x_k & \text{pokud } \text{sign } f(x_k) = \text{sign } f(r_k), \\ r_k & \text{jinak} \end{cases}$$

Výpočet kořene - metoda bisekcí

Separace
kořenů

Metoda
bisekcí

Metody
vyšších řádů
přesnosti

Metoda regula
falsi

Newtonova
metoda

Globálně
konvergující
metody

Řešení
systémů
nelineárních
rovníc

- označíme-li $\mathcal{I}_k = \langle l_k, r_k \rangle$, pak vždy platí, že $\alpha \in \mathcal{I}_k$ a

$$|\alpha - x_k| \leq |\mathcal{I}_k| = \frac{b - a}{2^k} \rightarrow 0$$

Výpočet kořene - metoda
bisekcí

Example 2

Použijte metodu bisekcí pro nalezení kořene polynomu $x^3 + 4x^2 - 10$ v intervalu $\langle 1, 2 \rangle$ ($\alpha \approx 1.3652$).

k	l_k	r_k	$f(l_k)$	$f(r_k)$	x_k	$f(x_k)$
1	1.0	2.0	-5.0	14.0	1.5	2.375
2	1.0	1.5	-5.0	2.375	1.25	-1.796875
3	1.25	1.5	-1.796875	2.375	1.375	0.162109375
4	1.25	1.375	-1.796875	0.162109375	1.3125	-0.848388671875

Výpočet kořene - metoda bisekcí

Remark 3

Metoda bisekcí konverguje i pro úlohu

$$\tan x = 0,$$

pro $l_0 = 1$, $r_0 = 3$. Posloupnost x_k konverguje k $\frac{\pi}{2}$, což ale samozřejmě není kořen. V této úloze jsme ale porušili předpoklad spojitosti funkce $f(x)$ na odseparovaném intervalu.

Iterativní metody pro hledání kořenů

- abychom urychlili konvergenci, využijeme více informací o funkci f , než jen její znaménko v bodě x_k
- máme-li určité x_k , ptáme se, jak nejlépe ho změnit, aby se nové x_{k+1} co nejlépe přiblížilo k α
- pokud je f diferencovatelná, pak platí

$$0 = f(\alpha) = f(x_k) + f'(\xi)(\alpha - x_k),$$

$$\alpha - x_k = \frac{-f(x_k)}{f'(\xi)},$$

$$\alpha = x_k - \frac{f(x_k)}{f'(\xi)}$$

- $f'(\xi)$ ale neznáme, lze ho napočítat jen přibližně
- označme aproximaci $f'(\xi)$ jako q_k
- dostáváme obecný předpis

$$x_{k+1} = \varphi(x_k) = x_k - \frac{f(x_k)}{q_k}.$$

Iterativní metody pro hledání kořenů

Separace
kořenů

Metoda
bisekcí

**Metody
vyšších řádů
přesnosti**

Metoda regula
falsi

Newtonova
metoda

Globálně
konvergující
metody

Řešení
systémů
nelineárních
rovníc

- vidíme, že platí $\varphi(\alpha) = \alpha$
- otázka je, za jaké podmínky bude metoda s tímto předpisem konvergovat

Iterativní metody pro hledání kořenů

Separace
kořenů

Metoda
bisekcí

Metody
vyšších řádů
přesnosti

Metoda regula
falsi

Newtonova
metoda

Globálně
konvergující
metody

Řešení
systémů
nelineárních
rovníc

Theorem 4

Nechť platí $\varphi(\alpha) = \alpha$, φ je diferencovatelná na okolí

$$V = \{x \in \mathbb{R} \mid |x - \alpha| \leq r\} \equiv \langle \alpha - r, \alpha + r \rangle,$$

a necht' pro všechna $x \in V$ je

$$|\varphi'(x)| \leq K < 1.$$

Potom posloupnost $\{x_k\}_{k=1}^{\infty}$ daná vztahem

$$x_{k+1} = \varphi(x_k),$$

konverguje k α pro libovolné $x_0 \in V$.

Důkaz.

Video na Youtube

Iterativní metody pro hledání kořenů

Separace
kořenů

Metoda
bisekcí

Metody
vyšších řádů
přesnosti

Metoda regula
falsi

Newtonova
metoda

Globálně
konvergující
metody

Řešení
systémů
nelineárních
rovníc

Remark 5

Je-li $\varphi'(x)$ spojitá na nějakém okolí α , pak posloupnost $\{x_k\}_{k=1}^{\infty}$ konverguje, je-li $\varphi'(\alpha) < 1$.

Definition 6

Řekneme, že iterativní metoda daná vztahem $x_{k+1} = \varphi(x_k)$ má řád konvergence m , jestliže platí

$$|x_{k+1} - \alpha| \leq C |x_k - \alpha|^m.$$

Iterativní metody pro hledání
kořenů

Remark 7

Nechť φ má na okolí α spojitě derivace do řádu m včetně (tj. $\varphi \in C^{(m)}(H_\alpha)$) a platí

$$\varphi'(\alpha) = \varphi''(\alpha) = \dots = \varphi^{(m-1)}(\alpha) = 0,$$

a

$$\varphi^{(m)}(x) \neq 0,$$

na H_α . Pak pro libovolné $x_k \in H_\alpha$ platí

$$\begin{aligned} x_{k+1} - \alpha &= \varphi(x_k) - \varphi(\alpha) = \\ &= \varphi'(\alpha)(x_k - \alpha) + \dots + \frac{\varphi^{(m-1)}(\alpha)}{(m-1)!}(x_k - \alpha)^{m-1} \\ &\quad + \frac{\varphi^{(m)}(\xi)}{m!}(x_k - \alpha)^m \\ &= \frac{\varphi^{(m)}(\xi)}{m!}(x_k - \alpha)^m. \end{aligned}$$

Iterativní metody pro hledání kořenů

Separace
kořenů

Metoda
bisekcí

Metody
vyšších řádů
přesnosti

Metoda regula
falsi

Newtonova
metoda

Globálně
konvergující
metody

Řešení
systémů
nelineárních
rovníc

Remark 8

Bud' funkce $f \in C^{(1)}(\mathbb{R})$ a necht' $f'(\alpha) \neq 0$. Pak platí:

$$f(x_k) = \underbrace{f(\alpha)}_{=0} + f'(\xi)(x_k - \alpha)$$

a tedy

$$|x_k - \alpha| \leq \frac{|f(x_k)|}{|f'(\xi)|} \leq C |f(x_k)|.$$

Jako odhad chyby a zároveň kritérium pro zastavení výpočtu proto bereme $|f(x_k)|$.

Metoda regula falsi

- u této metody definujeme $x_0 = l_0 = a$, $x'_0 = r_0 = b$
- vytvoříme úsečku mezi body $(x_0, f(x_0))$ a $(x'_0, f(x'_0))$
- protože $f(x_0)$ a $f(x'_0)$ mají různá znaménka, úsečka musí protnout osu x , tento průsečík označíme jako x_1
- dále definujeme

$$l_1 := \begin{cases} x_1 & \text{pokud } \text{sign } f(x_1) = \text{sign } f(l_0), \\ l_0 & \text{jinak} \end{cases}$$

$$r_1 := \begin{cases} x_1 & \text{pokud } \text{sign } f(x_1) = \text{sign } f(r_0), \\ r_0 & \text{jinak} \end{cases}$$

$$x'_1 := \begin{cases} l_1 & \text{pokud } \text{sign } f(x_1) = \text{sign } f(r_1), \\ r_1 & \text{jinak} \end{cases}$$

- celý postup pak iterativně opakujeme

Metoda regula falsi

- rovnice úsečky mezi $(x_k, f(x_k))$ a $(x'_k, f(x'_k))$ má tvar

$$y(x) = f(x_k) + \frac{f(x_k) - f(x'_k)}{x_k - x'_k} (x - x_k)$$

- položíme $y(x) = 0$ a řešíme rovnici

$$0 = f(x_k) + \frac{f(x_k) - f(x'_k)}{x_k - x'_k} (x_{k+1} - x_k)$$

- výsledkem je

$$x_{k+1} = x_k - \frac{x_k - x'_k}{f(x_k) - f(x'_k)} f(x_k)$$

- zobrazení φ má tvar

$$\varphi(x) = x - \frac{x - x'_k}{f(x) - f(x'_k)} f(x)$$

- definujeme

$$l_{k+1} := \begin{cases} x_{k+1} & \text{pokud } \text{sign } f(x_{k+1}) = \text{sign } f(l_k), \\ l_k & \text{jinak} \end{cases}$$

$$r_{k+1} := \begin{cases} x_{k+1} & \text{pokud } \text{sign } f(x_{k+1}) = \text{sign } f(r_k), \\ r_k & \text{jinak} \end{cases}$$

$$x'_{k+1} := \begin{cases} l_{k+1} & \text{pokud } \text{sign } f(x_{k+1}) = \text{sign } f(r_{k+1}), \\ r_{k+1} & \text{jinak} \end{cases}$$

- jinými slovy je x'_k poslední napočítaný člen s opačným znaménkem než má x_k

Example 9

Použijte metodu regula falsi pro nalezení kořene polynomu $x^3 + 4x^2 - 10$ v intervalu $\langle 1, 2 \rangle$ ($\alpha \approx 1.3652$).

k	l_k	r_k	$f(l_k)$	$f(r_k)$	x_k	x'_k
0	1.0	2.0	-5.0	14.0	1.0	2.0
1	1.26315789474	2.0	-1.60227438397	14.0	1.26315789474	2.0
2	1.26315789474	1.42906437248	-1.60227438397	1.08737088326	1.42906437248	1.26315789474
3	1.36199163414	1.42906437248	-0.0533917829598	1.08737088326	1.36199163414	1.42906437248
4	1.36513087878	1.42906437248	-0.00163697021424	1.08737088326	1.36513087878	1.42906437248

Separace
kořenůMetoda
bisekcíMetody
vyšších řádů
přesnostiMetoda regula
falsiNewtonova
metodaGlobálně
konvergující
metodyŘešení
systémů
nelineárních
rovníc

Theorem 10

Nechť platí

- *existuje otevřené okolí H_α bodu α takové, že $f \in C^{(1)}(H_\alpha)$ tj. na H_α existuje derivace f' a je zde spojitá,*
- *$f'(\alpha) \neq 0$.*

Pak existuje r takové, že

$$V_\alpha \equiv \{x \in \mathbb{R} \mid |x - \alpha| < r\} \subset H_\alpha.$$

a metoda regula falsi konverguje, pro libovolné $x_0 \in V_\alpha$ s rychlostí prvního řádu.

Důkaz.

Video na Youtube

Separace
kořenů

Metoda
bisekcí

Metody
vyšších řádů
přesnosti

Metoda regula
falsi

Newtonova
metoda

Globálně
konvergující
metody

Řešení
systémů
nelineárních
rovníc

- u Newtonovy metody volíme $x_0 = a$
- pro $k = 0, 1, \dots$ konstruujeme tečny ke grafu funkce v bodě x_k a tam, kde se tečna protne s osou x definujeme nový bod x_{k+1}

- rovnice tečny má tvar

$$y(x) = f(x_k) + f'(x_k)(x - x_k)$$

- pro $y(x) = 0$ dostáváme

$$0 = f(x_k) + f'(x_k)(x_{k+1} - x_k)$$

Newtonova metoda

- tedy platí

$$x_{k+1} = x_k - \frac{f(x_k)}{f'(x_k)}$$

- zobrazení φ má tvar

$$\varphi(x) = x - \frac{f(x)}{f'(x)}$$

Example 11

Použijte Newtonovu metodu pro nalezení kořene polynomu $x^3 + 4x^2 - 10$ v intervalu $\langle 1, 2 \rangle$ ($\alpha \approx 1.3652$).

k	x_k	$f(x_k)$	$f'(x_k)$
0	1.0	-5.0	11.0
1	1.45454545455	1.54019534193	19.4381678093
2	1.37530983126	0.16727562303	16.676910046
3	1.36527945857	0.000816527384453	16.5141996685
4	1.36523001461	$1.97484268938 \cdot 10^{-8}$	16.5133990953

Theorem 12

Nechť platí

- *existuje otevřené okolí H_α bodu α takové, že $f \in C^{(1)}(H_\alpha)$ tj. na H_α existuje derivace f' a je zde spojitá,*
- *$f'(\alpha) \neq 0$.*

Pak existuje r takové, že

$$V_\alpha \equiv \{x \in \mathbb{R} \mid |x - \alpha| < r\} \subset H_\alpha.$$

*a Newtonova metoda konverguje, pro libovolné $x_0 \in V_\alpha$ s rychlostí **prvního** řádu.*

Důkaz.

Video na Youtube

Theorem 13

Nechť platí

- *existuje otevřené okolí H_α bodu α takové, že $f \in C^{(2)}(H_\alpha)$ tj. na H_α existuje první a druhá derivace f' a f'' a jsou zde spojité,*
- *$f'(\alpha) \neq 0$.*

Pak existuje r takové, že

$$V_\alpha \equiv \{x \in \mathbb{R} \mid |x - \alpha| < r\} \subset H_\alpha.$$

*a Newtonova metoda konverguje, pro libovolné $x_0 \in V_\alpha$ s rychlostí **druhého** řádu.*

Důkaz.

Video na Youtube

Separace
kořenů

Metoda
bisekcí

Metody
vyšších řádů
přesnosti

Metoda regula
falsi

Newtonova
metoda

Globálně
konvergující
metody

Řešení
systémů
nelineárních
rovníc

Remark 14

Newtonova metoda tedy za vhodných podmínek konverguje rychleji, než metoda Regula falsi nebo metoda bisekcí.

Vyžaduje ale přesnější počáteční odhad řešení x_0 , tj. V_α může být výrazně menší než u metody Regula falsi.

Newtonova metoda

Example 15

Bude Newtonova metoda konvergovat v případě těchto dvou úloh?

1 $x^3 = 0$

2 $x^2 = 0$

Separace
kořenů

Metoda
bisekcí

Metody
vyšších řádů
přesnosti

Metoda regula
falsi

Newtonova
metoda

Globálně
konvergující
metody

Řešení
systémů
nelineárních
rovníc

Remark 16

Pomocí Čebyševovy metody lze odvodit metody ještě vyšších řádů. Ty ale v praxi nejsou příliš užitečné, neboť vyžadují ještě přesnější odhad kořene rovnice a navíc se v něm vyskytují vyšší derivace funkce f . Kvadratická konvergence Newtonovy metody je v praxi naprosto postačující.

Separace
kořenů

Metoda
bisekcí

Metody
vyšších řádů
přesnosti

Metoda regula
falsi

Newtonova
metoda

Globálně
konvergující
metody

Řešení
systémů
nelineárních
rovníc

Definition 17

Pod pojmem *globálně konvergující metody* pro řešení nelineárních rovnic budeme rozumět metody, které pro libovolnou volbu počátečního odhadu kořene x_0 buď konvergují nebo algoritmicky selžou.

Remark 18

Metody, které jsme si ukázaly, často nekonvergují z jednoho důvodu. Pohybují se sice ve správném směru, ale dělají příliš veliký skok. Tím pádem kořen α přeskočí a získají nový odhad, který je horší, než ten předchozí. Řešením je, zamyslet se lépe nad velikostí kroku mezi x_k a x_{k+1} .

Line search algoritmus

Algorithm 1 Line search

```
1:  $r_0 = |f(x)|$ 
2: while  $r_0 > \epsilon$  do
3:   if  $f'(x) = 0$  then
4:     return EXIT_FAILURE;
5:   end if
6:    $d = -f(x)/f'(x)$ 
7:    $x_t = x + d$ 
8:   while  $|f(x_t)| \geq |f(x)|$  do
9:      $d = d/2$ 
10:     $x_t = x + d$ 
11:   end while
12:    $x = x_t$ 
13:    $r_0 = |f(x)|$ 
14: end while
```

Metody pro řešení soustav nelineárních rovnic

Iterativní metody pro řešení soustav nelineárních algebraických a transcendentních rovnic

Remark 19

Mějme reálné funkce reálných proměnných

$f_1, \dots, f_n : \mathbb{R}^n \rightarrow \mathbb{R}$. Hledáme řešení soustavy rovnic:

$$\begin{aligned}f_1(x_1, \dots, x_n) &= 0, \\f_2(x_1, \dots, x_n) &= 0, \\&\vdots \\f_n(x_1, \dots, x_n) &= 0.\end{aligned}$$

Řešení budeme značit $\vec{a} = (a_1, \dots, a_n)^T$. Jeho separace je v tomto případě často ještě obtížnější. Přesto pro naše úvahy budeme předpokládat existenci oblasti $H \subset \mathbb{R}^n$ (=otevřená souvislá množina) takové, že $\vec{a} \in H$.

Metody pro řešení soustav nelineárních rovnic

Remark 20

Provedeme formální zobecnění Newtonovy metody:

$$\vec{x}^{(k+1)} = \vec{x}^{(k)} - \left[\mathbb{J}_{\vec{f}}(\vec{x}^{(k)}) \right]^{-1} \vec{f}(\vec{x}^{(k)}),$$

kde $\mathbb{J}_{\vec{f}}(\vec{x}^{(k)})$ je Jacobiho matice tj.

$$\left(\mathbb{J}_{\vec{f}}(\vec{x}^{(k)}) \right)_{ij} = \frac{\partial f_i(\vec{x}^{(k)})}{\partial x_j}.$$

resp.

$$\mathbb{J}_{\vec{f}}(\vec{x}^{(k)}) = \begin{pmatrix} \frac{\partial f_1(\vec{x}^{(k)})}{\partial x_1} & \cdots & \frac{\partial f_1(\vec{x}^{(k)})}{\partial x_n} \\ \vdots & & \vdots \\ \frac{\partial f_n(\vec{x}^{(k)})}{\partial x_1} & \cdots & \frac{\partial f_n(\vec{x}^{(k)})}{\partial x_n} \end{pmatrix}$$

Metody pro řešení soustav nelineárních rovnic

Separace
kořenů

Metoda
bisekcí

Metody
vyšších řádů
přesnosti

Metoda regula
falsi

Newtonova
metoda

Globálně
konvergující
metody

Řešení
systémů
nelineárních
rovnic

Remark 21

Pro praktické počítání je výhodnější následující tvar

$$\mathbb{J}_{\vec{f}}(\vec{x}^{(k)}) \left(\vec{x}^{(k+1)} - \vec{x}^{(k)} \right) = -\vec{f}(\vec{x}^{(k)}).$$

Označíme-li $\Delta\vec{x}^{(k)} = \vec{x}^{(k+1)} - \vec{x}^{(k)}$, lze přepsat metodu do dvou kroků:

Algorithm 2 Newtonova metoda pro systémy

- 1: Vyřeš lineární systém: $\mathbb{J}_{\vec{f}}(\vec{x}^{(k)}) \Delta\vec{x}^{(k)} = -\vec{f}(\vec{x}^{(k)})$
  - 2: Iteruj: $\vec{x}^{(k+1)} = \vec{x}^{(k)} + \Delta\vec{x}^{(k)}$
-

Metody pro řešení soustav nelineárních rovnic

Separace
kořenů

Metoda
bisekcí

Metody
vyšších řádů
přesnosti

Metoda regula
falsi

Newtonova
metoda

Globálně
konvergující
metody

Řešení
systémů
nelineárních
rovníc

Remark 22

Výhodou je, že jsme výpočet inverzní matice převedli na řešení lineárního systému. K tomu lze použít i některou z iteračních metod. Jelikož systém v prvním kroku nemusí být nutně řešený s maximální přesností, stačí často udělat jen pár iterací a výpočet metody se tím značně urychlí oproti výpočtu inverze matice pomocí Gaussovy eliminace.

Metody pro řešení soustav nelineárních rovnic

Theorem 23

Bud' funkce $f \in C^{(1)}(H)$, kde H je konvexní oblast. Pak pro každé $\vec{u}, \vec{v} \in H$ existuje $\vec{\xi} \in H$ takové, že

$$f(\vec{u}) - f(\vec{v}) = \nabla f(\vec{\xi})(\vec{u} - \vec{v}).$$

Důkaz.

[Video na Youtube](#)

Metody pro řešení soustav nelineárních rovnic

Theorem 24

Nechť platí

- *existuje otevřené okolí $H_{\vec{a}}$ bodu $\vec{a}$ takové, že $\vec{f} \in C^{(1)}(H_{\vec{a}})$ tj. na $H_{\vec{a}}$ existují všechny parciální derivace prvního řádu a jsou zde spojité,*
- $\mathbb{J}_{\vec{f}}(\vec{a})$ *je regulární.*

Pak existuje r takové, že

$$V_{\vec{a}} \equiv \{ \vec{x} \in \mathbb{R}^n \mid |\vec{x} - \vec{a}| < r \} \subset H_{\vec{a}},$$

a Newtonova metoda konverguje, pro libovolné $\vec{x}^{(0)} \in V_{\vec{a}}$ s rychlostí prvního řádu.

Důkaz.

[Video na Youtube](#)

Metody pro řešení soustav nelineárních rovnic

Theorem 25

Nechť platí

- existuje otevřené okolí $H_{\vec{a}}$ bodu $\vec{a}$ takové, že $\vec{f} \in C^{(2)}(H_{\vec{a}})$ tj. na $H_{\vec{a}}$ existují všechny parciální derivace prvního a druhého řádu a jsou zde spojité,*
- $\mathbb{J}_{\vec{f}}(\vec{a})$ je regulární.*

Pak existuje r takové, že

$$V_{\vec{a}} \equiv \{ \vec{x} \in \mathbb{R}^n \mid |\vec{x} - \vec{a}| < r \} \subset H_{\vec{a}},$$

*a Newtonova metoda konverguje, pro libovolné $\vec{x}^{(0)} \in V_{\vec{a}}$ s rychlostí **druhého** řádu.*

Důkaz.

[Video na Youtube](#)

Metody pro řešení soustav nelineárních rovnic

Remark 26

I na Newtonovu metodu pro systémy nelineárních rovnic lze aplikovat line search algoritmus. Získáme tak globálně konvergující metodu.

Metody pro řešení soustav nelineárních rovnic

Example 27

Pomocí Newtonovy metody řešte soustavu rovnic:

$$f_1(x, y) = x^3 + 4y^2 + x - y - 4 = 0,$$

$$f_2(x, y) = x^4 + 2y^3 - x + y + 2 = 0,$$

s počátečním odhadem $\vec{x}^{(0)} = (-1, 1)^T$.

Řešení: (napočítáme jen jednu iteraci)

$$\vec{f}(\vec{x}^{(0)}) = (-3, 7)^T,$$

$$\mathbb{J}_{\vec{f}} = \begin{pmatrix} \frac{\partial f_1}{\partial x} & \frac{\partial f_1}{\partial y} \\ \frac{\partial f_2}{\partial x} & \frac{\partial f_2}{\partial y} \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 3x^2 + 1 & 8y - 1 \\ 4x^3 - 1 & 6y + 1 \end{pmatrix},$$

$$\mathbb{J}_{\vec{f}}(\vec{x}^{(0)}) = \begin{pmatrix} 4 & 7 \\ -5 & 7 \end{pmatrix},$$

Řešíme tedy úlohu $\mathbb{J}_{\vec{f}}(\vec{x}^{(0)})\Delta\vec{x}^{(0)} = -\vec{f}(\vec{x}^{(0)})$, tj.:

$$\begin{pmatrix} 4 & 7 \\ -5 & 7 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} \Delta x^{(0)} \\ \Delta y^{(0)} \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 3 \\ -7 \end{pmatrix},$$

Dostáváme $\Delta\vec{x}^{(0)} = \frac{1}{18}(-2, 17)^T$ a tedy
 $\vec{x}^{(1)} = \vec{x}^{(0)} + \Delta\vec{x}^{(0)} = \frac{5}{18}(-4, 7)^T$. Potom je

$$\vec{f}(\vec{x}^{(1)}) = (11.66, 19.06)^T.$$

Metody pro řešení soustav nelineárních rovnic

Separace
kořenů

Metoda
bisekcí

Metody
vyšších řádů
přesnosti

Metoda regula
falsi

Newtonova
metoda

Globálně
konvergující
metody

Řešení
systémů
nelineárních
rovnic

Shrnutí a otázky:

- metoda bisekcí
- metoda regula falsi
- Newtonova metoda
- jak se při praktických výpočtech liší podmínky konvergence metody regula falsi a Newtonovy metody?
- **jaké jsou výhody a nevýhody metod vyšších řádů?**
- globálně konvergující metody
- Newtonova metoda pro systémy nelineárních rovnic
  - **jak se dá efektivně vyhnout napočítávání inverzní matice?**